nerasta. Trijose struktūrose aptikta archeologinių radinių – lipdytinės keramikos grublėtu ir gludintu paviršiumi. Iš viso surinktos 43 keramikos šukės ir 2 smulkūs molio tinko fragmentai. Grublėtoji keramika stambiagrūdė, S formos kakliukais. Gludinta keramika smulkiagrūdė, briauninės formos. 3 įgilintos struktūros, kuriose aptikta keramikos, yra neabejotinai archeologinės kilmės. Likusios dvi gali būti ir gamtinės kilmės. Šis archeologinis objektas pagal keramiką preliminariai datuojamas romėniškuoju laikotarpiu.

The survey of the Lithuania–Poland gas interconnection route

In 2020–2021, LII surveyed a 23-km-long section of the GIPL construction area in the Elektrėnai municipality and the Kaišiadorys district. Thirty-three new archaeological sites were identified: 29 ancient settlements; 1 burial ground; and 1 ancient brick production site (Figs. 1, 2). Most sites date to the Stone or the Iron Age, as evidenced by pottery and flint artefacts of the respective periods (Fig. 3). However, some state-period finds (Fig. 4) were present as well. A 14.4-km-long section was surveyed in Alytus, Marijampolė, and Lazdijai districts, revealing 3 archaeological sites – ancient settlements. The sites range from the prehistoric to the historic period.

Gytis Piličiauskas, Rokas Vengalis

„Rail Baltica“ geležinkelio linijos Kaunas–Vilnius žvalgymai

Geležinkelio linija „Rail Baltica“ bus pastatyta iki 2026 m. pabaigos. Atkarpoje nuo Kauno iki Lietuvos–Latvijos valstybinės sienos žvalgymai vyko 2015 m. (*ATL 2015 metais*, 2016, p. 465–471), žvalgomieji tyrimai – 2019, detalieji – 2020 m. Atkarpa Kaunas–Vilnius dar nebuvo specialiai archeologų tyrinėta. 2020 m. joje vyko specialusis teritorijų planavimas, kurio metu UAB „Sweco Lietuva“ LII užsakė atlikti žvalgymus linijos alternatyvose ir jungtyse, įvertinti, kokį poveikį linijos statybos darbai gali turėti žinomam ir nežinomam archeologiniam paveldui alternatyviose trasose. Žvalgymų tikslas buvo lokalizuoti žinomus ir naujus archeologinius objektus, taip pat vietas, kur labiau tikėtina archeologija, įvertinti jų mokslinę ir paveldosauginę vertę, numatyti tolesnius tyrimus.

Planuojama teritorija yra Elektrėnų savivaldybėje, Kaišiadorių, Kauno ir Vilniaus rajonuose. Geomorfologiniu požiūriu planuojamos trasos kerta gana lygaus reljefo Neries žemupio plynaukštę, taip pat Dzūkų aukštumą, kurioje reljefas banguotas, daug buvusių uždurpėjusių ežerų lomose. Žvalgytos 4 geležinkelio linijų alternatyvos, taip pat jų jungtys su regioninėmis stotimis, galimu oro uostu, intermodaliniu terminalu. Dvi Š alternatyvios trasos S1 ir S5 suplanuotos maždaug ties dabartine geležinkelio Vilnius–Kaunas linija, daug kur eina visai greta jos, taip pat persidengia viena su kita. Dvi P trasos P1 ir P2–P5 suplanuotos toli nuo esamos dabartinės geležinkelio Vilnius–Kaunas linijos, tačiau didžiojoje dalyje linijos persidengia viena su kita (1 pav.).

Žvalgymų metu surinkta ir susisteminta aktuali archyvinė medžiaga, vizualiai iššvalgytas visas suplanuotų trasų paviršius, kur buvo geras matomumas, lokalizuotos archeologiškai perspektyviausios ir suplanuotų geležinkelio linijų kertamos reljefo zonos (dabartinių ir senųjų vandens telkinių krantai, kyšuliai, išsiskiriančios kalvos ir panašiai). Buvo surinkti archyviniai duomenys apie nekilnojamojo kul-

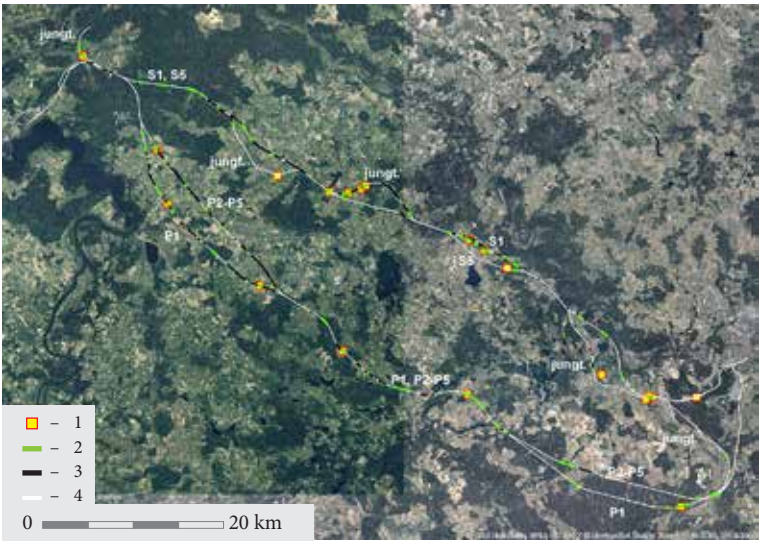

1 pav. „Rail Baltica“ geležinkelio linijos Kaunas–Vilnius alternatyvų ir atliktų žvalgymų schema: 1 – trasoje lokalizuoti kultūros paveldo objektai; 2 – pagal reljefą nustatytos padidintos archeologijos tikimybės zonos; 3 – vizualiai žvalgytos atkarpos; 4 – planuojamos geležinkelio trasos. G. Piličiausko brėž.

Fig. 1. The survey and area plan of the alternative routes of the Rail Baltica Kaunas–Vilnius railway line: 1 – cultural heritage sites along the route; 2 – areas of increased likelihood of archaeological site presence based on terrain; 3 – visually surveyed sections; 4 – potential railway line location.

tūros paveldo objektus iš 350,3 km ilgio ir maždaug 200 m pločio teritorijos. Informacijos rasta iš 62 vietovių, lokalizuoti pavyko 33 nekilnojamojo kultūros paveldo objektus.

Mišku apaugusios atkarpos žvalgytos nesistemingai, ieškant augalija nepadengtų vietų. Gero paviršiaus matomumo atkarpos (augalijos ne daugiau kaip 70 %) tikrintos sistemingai, žvalgytojams judant maždaug 5–10 m atstumu vienas nuo kito, procentine išraiška fiksuojant paviršiaus matomumą, rankiniais GNSS imtuvais įrašant žvalgytojų trajektorijas ir individualiai matuojant visus aptiktus archeologinius radinius. Sistemingi vizualiniai paviršiaus žvalgymai atlikti 47,5 km bendro ilgio atkarpose (1 pav.), žvalgymų ruožas buvo 25–75 m pločio. Vizualiai sistemingai 5–10 m tarpais iššvalgytas 285,4 ha bendras plotas.

Žvalgant surinkti 36 archeologiniai radiniai (2–4 pav.). Devyni iš jų rasti pavieniui (2: 1–6; 3 pav.). Pavieniai archeologiniai radiniai, daugiausia titnago nuoskalos ir akmeniniai kirviai, datuojami akmens ir bronzos amžiais. Be to, aptiktos 3 iki šiol nežinomos senovės gyvenvietės (Pamierio–Naujasodžio, Leliušių, Gurelių).

Leliušių (Kaišiadorių r., Rumšiškių sen.) senovės gyvenvietė aptikta nežymioje aukštumoje kairiajame Moteros upelio krante. Maždaug 30 m skersmens plote abipus P1 linijos ašies surinkti 5 titnago radiniai: 4 nuoskalos ir 1 neaiškaus dirbinio fragmentas (2: 7–11 pav.). Viena nuoskala buvo nuskelta nuo dvipolinio skaldytinio. Titnago inventorius labai negausus ir tipologiškai neišraiškingas, tad radimvietę tenka datuoti labai plačiai – akmens–bronzos amžiais.

Pamierio–Naujasodžio radimvietė (Kaišiadorių r., Rumšiškių sen.) aptikta šių kaimų

2 pav. Pavieniai titnago radiniai ir keramika: 1–6 – įvairios vietovės; 7–11 – Leliušiai; 12–19 – Pamieris–Naujasodis. G. Piličiausko nuotr.

Fig. 2. Individual flint and pottery artefacts: 1–6 – various locations; 7–11 – Leliušiai; 12–19 – Pamieris–Naujasodis.

3 pav. Pavieniai gludinto akmens kirviai: 1 – Žerebėnai; 2 – Juodiškės; 3 – Cineikiai. G. Piličiausko nuotr.

Fig. 3. Individual ground stone axes: 1 – Žerebėnai; 2 – Juodiškės; 3 – Cineikiai.

riboje, tarp dviejų dabar užpelkėjusių ežerėlių. Čia rasti 8 archeologiniai radiniai, išsibarstę labai plačiame maždaug 300x170 m dydžio plote abipus trasos P2–P5. Iš jų 7 buvo titnago: netaisyklingas skaldytinis nuoskaloms, gludinto bifasinio kirvio pentis, nuoskalos, skeveldros (2: 12–15, 17–19 pav.). Dauguma jų perdegę. Rasta 1 smulkutė stambiai grūstu akmeniu liesinto indo lipdytinės keramikos šukelė (2: 16 pav.). Labai išsibarstę radiniai gali rodyti, kad jie nėra iš trumpalaikės gyvenvietės, o bent iš kelių skirtingo laikotarpio, nors pagal turimus radinius kol kas ją galima datuoti vėlyvuoju neolitu – ankstyvuoju bronzos amžiumi (2400–1200 m. pr. Kr.).

Gurelių kaime (Vilnius, Panerių sen.) archeologinių radinių aptikta kairiajame Vokės krante, upės slėnyje, visai greta geležinkelio sankasos, į Š nuo jos. Čia buvo 3 suarti laukai,

4 pav. Gurelių radimvietės radiniai: 1 – titnago nuoskala; 2, 4–9 – keraminių indų šukės; 3 – kaolino pypkė; 10–13 – plokštinių koklių fragmentai; 14 – stiklinio butelio dugnas. G. Piličiausko nuotr.

Fig. 4. Finds from the Gureliai site: 1 – a flint flake; 2, 4–9 – sherds of ceramic vessels; 3 – a kaolin pipe; 10–13 – fragments of flat stove tiles; 14 – base of a glass bottle.

visi skirtingame aukštyje. Žemiausiai buvo arčiausiai prie upės vagos buvęs laukas, kuriame aptikta žiestos keramikos su įrėžtomis linijomis–grioveliais sienelės šukė bei balsvai patinuotos titnago nuoskalos apatinė dalis (4: 1 pav.). Aukščiau buvusiame lauke buvo itin daug XVI–XVIII a. datuojamos buitinės keramikos, žalia glazūra padengtų plokštinių koklių fragmentų, stiklinio butelio dugnas, balto molio pypkė (4:3–10, 12, 14 pav.). Pagaliau toliausiai nuo upės buvusiame lauke rasti tik keli smulkūs plokštinių koklių fragmentai (4: 11, 13 pav.). Šie radiniai gerai dera su 1989 m. L. Dziko žvalgomųjų kasinėjimų Vokės slėnyje rezultatais (*LIIR*, f. 1, b. 1621) ir patvirtina, kad Gurelių kaime, kairiajame Vokės krante, taip pat prie pat dabartinės geležinkelio sankasos yra susidaręs kultūrinis sluoksnis su įvairialaikiais (akmens amžiaus ir XVI–XVIII a.) archeologiniais radiniais. Gali būti, kad prieš XIX a. Vokės dvaro pastatai stovėjo į Š nuo dabar išlikusių arba dvaras apėmė platesnę teritoriją.

Nei archyvinių šaltinių analizė, nei vizualinis paviršiaus žvalgymas vis dėlto negali suteikti reprezentatyvaus vaizdo apie planuojamų trasos alternatyvų vietose realiai esančių archeologinių objektų kiekį ir paplitimą. Siekiant įvardyti suplanuotų geležinkelio linijų poveikį archeologiniam paveldui, būtina įvertinti ir iki šiol neidentifikuotų archeologinių

objektų buvimo suplanuotose trasose tikimybę. Tam tiriama teritorija suskirstyta į regionus ir vertinamas kiekvieno išskirto regiono potencialas archeologiniu požiūriu. Regionai išskirti geomorfologiniu pagrindu. Tikimybė įvertinta išanalizavus išskirtų regionų reljefą, jo formų įvairovę, dirvožemį, esamus ir buvusius vandens telkinius, juose žinomų archeologinių objektų ir pavienių radinių lokalizaciją ir skaičių. Lokalizuotos 84 padidintos archeologinio paveldo buvimo tikimybės zonos, bendrai 12,2 km ilgio, senųjų ir esamų vandens telkinių krantuose.

Numatyta, kad žvalgomuosius tyrimus reikia atlikti 5 vietose: 1 – kur yra žinomi archeologiniai objektai ar pavieniai radiniai su tiksliomis radimvietės koordinatėmis; 2 – XIX a. pabaigos žemėlapyje pavaizduotuose gatviniuose kaimuose, kurie galėjo būti įkurti anksčiau nei XIX a.; 3 – esamų ir buvusių ežerų krantuose ir salose, atmetant labai mažus ežerėlius, didelio nuolydžio pakrantes, smarkiai suardytas vietas; 4 – upių pakrantėse, atsižvelgiant į bendrą regiono įvertinimą; 5 – kraštovaizdyje išsiskiriančiose kalvose. Šiandien turimi duomenys apie archeologinį paveldą „Rail Baltica“ geležinkelio linijos Kaunas–Vilnius alternatyvose yra labai negausūs ir, tikėtina, mažai reprezentatyvūs, neatspindintys tikrojo ir pilno archeologinių vietovių išsidėstymo, kuris labiau išryškės tik po žvalgomųjų tyrimų ir žvalgymų mechanizuotai šalinant paviršinį dirvožemio sluoksnį.

The survey of the Rail Baltica Kaunas–Vilnius railway line

The Rail Baltica railway line project is currently underway, and will be completed by the end of 2026. LII surveyed four potential alternatives for the railway line between Kaunas and Vilnius. Archival data on immovable cultural heritage sites was collected for an area approximately 200 m wide and 350.3 km long. Information on 62 sites was recovered, whilst a further 33 immovable cultural heritage sites were successfully located. A systemic visual surface survey was performed on sections measuring 47.5 km in total (Fig. 1), covering an area of 285.4 hectares. The survey recovered 36 archaeological finds (Figs. 2–4). Three as-yet-unknown ancient settlements were identified (Pamieris–Naujasodis, Leliušiai, and Gureliai), along with nine individual archaeological features, some which could be evidence of further ancient settlements disturbed or destroyed by ploughing. The artefacts date from the Stone Age to the 17th–18th century. Additionally, 84 areas of increased likelihood of archaeological site presence were located on the banks of ancient and existing waterbodies, stretching for a total of 12.2 km. Current data on archaeological heritage along the alternatives for the Rail Baltica Kaunas–Vilnius line are sparse, and likely non-representative of the true and complete picture of archaeological sites. More details will emerge after further investigation in the field and the survey of mechanically-scraped topsoil.

Mindaugas Pilkauskas, Gintautas Vėlius, Rokas Vengalis

Žvalgymai Pajautos slėnyje, Kernavėje

2020 m. spalio 17 d. metalo ieškikliais žvalgyta Kernavės kapinyno (UK 24569) ir Kernavės senovės gyvenvietės (UK 16316) teritorijose (Širvintų r., Kernavės sen.). Pagrindinis tyrimų tikslas buvo surinkti įvairias metalines XX a. šiukšles iš žvalgymų poligono ir taip išvalyti anksčiau atliktų geofizikinių tyrimų magneto-